Marius Mockus

Liepų gatvė 4–6

2011 m. liepos 28–30 dienomis vykdyti žvalgomieji tyrinėjimai Klaipėdos mieste, Liepų g. 4–6. Ši gatvė pradėjo formuotis XVI–XVII a. sandūroje. Namų statyba ypač suintensyvėjo po Septynerių metų karo (1756–1763 m.), Klaipėdos miestui ėmus sparčiai plėstis į kitą Dangės upės pusę, pavadintą Naujamiesčiu. Iki XVIII a. pabaigos Liepų gatvės pradžioje buvo prekyvietė, vadinta Žąsų turgumi. 1798–1799 m. gatvėje buvo pasodinta liepų alėja. Čia ėmė kurtis vietinės aukštuomenės atstovai: anglų, škotų, vokiečių kilmės pirkliai ir pramonininkai, nes tuo metu gatvė buvo tapusi viena prestižiškiausių Klaipėdoje. Seniausioje gatvės atkarpoje šiuo metu išlikę nemažai vertingų XVIII a. pabaigos – XIX a. statytų vilų (Liepų g. 7, 10, 12) bei XVIII a. pabaigos smuklės pastatas (Liepų g. 5). Sklypas, kuriame vyko žvalgomieji tyrimai, nuo gatvės ribojasi su į kultūros vertybių registrą įrašytu pastatu (UK 15803). Tai XX a. pradžios vieno aukšto namas, jugendo stiliumi rekonstruotas į 2 aukštų pastatą. Senuose Klaipėdos miesto planuose tyrimų vietoje pastatai nepažymėti, matyt, ši senamiesčio dalis buvo užstatyta tik XIX a. II pusėje.

Sklype pradžioje ištirti 3 2x1 m dydžio šurfai, vėliau šurfas 3 išplėstas iki 2x2 m. Iš viso šurfais ištirtas bendras 8 m² plotas. Juose aptikus XVII–XVIII a. kultūrinį sluoksnį, planuojamame užstatyti 300 m² sklypo plote atlikti detalieji archeologiniai tyrimai. Jie vykdyti 3 etapais, 300 m² plotą padalijus į 3 plotus po 100 m².

Šurfas 1 tirtas sklypo PV pakraštyje. Nuėmus 10–15 cm velėnos ir juodos žemės sluoksnį, rastas 30–35 cm storio juodo žemės ir XX a. statybinių griuvenų sluoksnis. Po juo buvo 5–10 cm pilko molio intarpas. Tame pačiame gylyje atidengta apsauginė juosta su užrašu „KABELIS“. Šurfas sumažintas, kad nenukirstų elektros kabelio. Po juo atidengtas 15–20 cm storio supiltinio žvyro sluoksnis. Giliau pasiektas XIX a. datuojamas molinių

1 pav. Šurfas 2 iš V. M. Mockaus nuotr.
Fig. 1. Test pit 2 from the W.

plytų ir kalkių skiedinio griuvenų sluoksnis. Po juo rastos medinės grindys sietinos su pastato pamatais, aptiktais šurfe 2. Nuspręsta grindų neardyti, šurfas užkastas.

Šurfas 2 tirtas 15 m į Š nuo šurfo 1. Nuėmus 15–20 cm velėnos ir juodos žemės sluoksnį, rastas 20–25 cm storio juodos žemės ir XX a. statybinių griuvenų sluoksnis. Nuėmus ši sluoksnį, aptikta raudonų molio plytų konstrukcija. Giliau buvo kasamas XIX a. datuojamas 80 cm storio kalkių ir molio plytų sluoksnis. Šurfe rastos konstrukcijos aukštis irgi 80 cm. Šurfas išplėstas, kad būtų galima atidengti visą konstrukcijos kampą. 1,3 m gylyje nuo žemės paviršiaus aptiktas akmenų grindinio fragmentas bei medinės grindys, siejamos su šurfe 1 rastomis grindimis (1 pav.). Nuspręsta šurfą ne gilinti, o užkasti.

Šurfas 3 tirtas 25 m į R nuo šurfo 1. Nuėmus 25–30 cm velėnos ir juodos žemės sluoksnį, rastas 40–45 cm storio juodo žemės, žvyro ir XX a. statybinių griuvenų sluoksnis. Po juo buvo 40–50 cm storio juodos žemės ir plytų fragmentų sluoksnis. Giliau aptiktas 50–60 cm storio kultūrinis sluoksnis, pagal rastas buitinės keramikos šukes datuojamas XVII–XVIII a. Po kultūriniu sluoksniu aptiktas durpingas sluoksnis, ko gero, vieta buvusi pelkėta. Durpių sluoksnio storis 85–95 cm. Po juo 2,55 m gylyje pasiektas įžemis – pilkas smėlis.

Detaliųjų tyrimų vietoje aptiktas iki 2 m storio kultūrinis sluoksnis, surinkta daugiau kaip 2000 archeologinių radinių, datuojamų XVIII–XX a. Dauguma radinių – tai molinių, fajansinių ir porcelianinių indų šukės, kokliai ir jų dalys, kaolininių pypkių fragmentai, stikliniai buteliai ir jų duženos.

Ištirtame 300 m² plote aptikti 4 aiškesni horizontai. Pirmasis – iki 70 cm storio XX a. II pusės statybinių griuvenų sluoksnis. Po juo yra 40–50 cm storio juodos žemės ir plytų fragmentų sluoksnis, datuojamas XIX a. Pastarojo horizonto formavimosi laikotarpiu tirtame plote pastatyti 2 pastatai. Giliau buvo 50–60 cm storio kultūrinis sluoksnis, pagal rastas buitinės keramikos šukes datuojamas XVIII a. (2 pav.). Po šiuo kultūriniu sluoksniu aptiktas durpių, kurias vietomis dengia supustytas, suplautas smėlis, sluoksnis. Tai rodo, kad iki XVIII a. ši vieta buvusi pelkėta, užliejama vandens. Minėto durpių sluoksnio storis siekia iki 85–95 cm. Po juo 2,55 m gylyje pasiektas įžemis – pilkas smėlis (3 pav.).

2 pav. XVIII a. kultūrinis sluoksnis bei natūraliai susiformavęs durpių sluoksnis plote 3 iš V. M. Mockaus nuotr.

Fig. 2. The 18th-century cultural layer and naturally formed peat layer in area 3 as seen from the W.

3 pav. Įžemis plote 3 iš P. M. Mockaus nuotr.

Fig. 3. Sterile soil in area 3 as seen from the S.

Liepų g. 4, 6 sklypų ribose ankstyviausias užstatymas yra iš XIX a. Tirtame plote aptikti dviejų šio laikotarpio pastatų pamatai. Pastato 1 atidengta tik pamato ir sienos likučių V dalis. Likusi pastato dalis išeina už tirto ploto 2 ribų ir tęsiasi V kryptimi, todėl sunku nusakyti buvusio pastato dydį bei paskirtį. Greičiausiai tai ūkinės paskirties statinys. Išlikusių pamatų ir sienos fragmentų gylyje aptiktas kultūrinis sluoksnis pagal rastas buitinės keramikos šukes datuojamas XIX a.

Pastato 2 (4 pav.) pamatai atsidengė tirto ploto 2 R dalyje ir tęsėsi per visą plotą 3. Ištirtuose plotuose atsidengė stačiakampio formos iki 5 m pločio ir 10 m ilgio pastato pamatų dalis. Pamatai sumūryti iš 3 eilių akmenų, taip pat iš vidinės pusės sutvirtinti raudonų plytų mūru. Plytos ir akmenys pamatams rišti kalkių skiediniu. Pastatas galėjęs būti ir didesnis, deja, pamatų R dalis sunaikinta tiesiant asfaltuotą kelią, o jų PR kampas sunaikintas vėlesnių perkasimų. Pastatą 2 kaip ir pastatą 1 pagal rastas buitinės keramikos šukes reikėtų datuoti XIX a.

Liepų St. 4–6

In 2011, a total of 308 m^2 was excavated at Liepų St. 4–6 in Klaipėda (Fig. 1). A cultural layer up to 2 m thick was found and over 2000 18th–20th-century finds collected, the majority earthenware, faience, and porcelain vessel sherds, stove tiles and stove tile pieces, kaolin pipe fragments, and glass bottles and bottle shards. The remains of two 19th-century buildings were discovered in the excavated area (Fig. 4).

4 pav. 50 cm gylyje atsidengę pamatai iš R. M. Mockaus nuotr.

Fig. 4. The foundation unearthed at a depth of 50 cm as seen from the E.

Four cultural layer horizons were distinguished: a construction rubble layer up to 70 cm thick from the second half of the 20th century; a 40–50 cm thick layer of black earth and brick fragments from the 19th century; a 50–60 cm thick 18th-century cultural layer (Fig. 2); and an 85–95 cm thick layer of peat. Sterile soil, i.e. grey sand, was reached under these at a depth of 2.55 m (Fig. 3).

Roma Songailaitė

Didžioji Vandens gatvė 2

2011 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrimai MLIM suformuoto sklypo Aukštoji g./ Didžioji Vandens g. 2 Klaipėdoje teritorijoje, įgyvendinant projektą – naujo MLIM saugyklos pastato statyba. Buvo vykdomi nebaigti, dar 2009 m. pradėti pirmojo etapo projekto, t. y. lauko inžinerinių tinklų: lietaus nuotekų, ūkio – buities nuotekų, šiluminių tinklų statybos darbai sklypo viduje. 2010 m. čia buvo ištirtas apie 300 m^2 plotas, rastas supiltinis XVI a. pabaigos – XVII a. sluoksnis bei XVIII a. užstatymo fragmentai su buvusių sklypų tvoros stulpavietėmis, XIX a. vidurio šulinys bei XX a. pradžios ūkinio pastato pamatų fragmentai su kalkių duobe (*ATL 2010 metais*, Vilnius, 2011, p. 347–351).

2011 m. archeologiniai tyrimai buvo vykdomi statomo pastato PR, ŠR, ŠV fasadų pusėse, tiriant įvairaus dydžio plotus: 19,5x2,6 m (1), 14,5x5,5 m (2), 5,5x5 m (3), 8x5 m (4), 7x6 m (5), 15x1,2 m (6), 7x5 m (7), 8,4x3,6 m (8). Bendras ištirtas plotas siekė apie 324 m^2. Tyrimų metu rasti supiltiniai sluoksniai su XVI a. pabaigos – XIX a. radiniais. Daugiausia rasta XVIII a. pabaigos – XIX a. molinių lėkščių bei dubenų šukių, plokštinių glazūruotų

1 pav. Plotas 2. R. Songailaitės nuotr.
Fig. 1. Area 2.

koklių fragmentų su vyraujančiu gvazdiko (rugiagėlės) ornamentu, karūninių koklių su lelijomis fragmentų, datuojamų XVII a. II puse – XVIII a. Plote 3, apatiniame supiltiniame sluoksnyje rasta ir retesnių koklių – portretinis juodai glazūruotas bei žaliai glazūruotų koklių fragmentai su dumbančiu kvadratu, datuojami XVI a. pabaiga – XVII a.

Nustatyta, kad prieš apgyvendinant šią teritoriją XVIII a., joje buvo iškasti grioviai vandeniui surinkti. Du iš jų ėjo per dabartinio sklypo vidurį. Grioviai buvo užpilti plytų duženomis. Sklypo ŠR pusėje rasti XVIII a. (1 pav.) bei XIX a. pabaigos užstatymo fragmentai. *Plote 2*, po pilkos su smulkiomis griuvenomis žemės sluoksniu, 50 cm gylyje (H_{abs} 2,30 m) atidengtas stovėjusio pastato PV pamatų 4 m ilgio, 50 cm pločio ir 50 cm storio fragmentas. Pamatai krauti iš dviejų akmenų eilių, tarp jų pripilta plytų duženų. Pamatų apačia pasiekta 1 m gylyje (H_{abs} 1,80 m). Nuo jų į ŠV pusę 80 cm gylyje dengėsi medinės konstrukcijos fragmentas. Lataką sudarė dvi 2 m ilgio,